

УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА В КАНАДІ: МОВА «ЧУЖОЇ» КРАЇНИ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 2 (36) 2016

УДК: 323.15(71=161.2):81'243

Шадріна Т. Українська діаспора в Канаді: мова «чужої» країни; 13 стор., бібліографічних джерел – 14, мова – українська.

Анотація. У статті простежується історія становлення української діаспори в Канаді, досліджується роль мови в процесі інтеграції українців у канадський соціокультурний простір. мова є важливим фактором національної самоідентифікації народу.

Становлення української громади в Канаді було довгим та непростим. Позитивних для інтеграції в канадське суспільство факторів було надзвичайно мало. Керівництво країни спрямовувало зусилля на асиміляцію емігрантів. Тому рідна мова і культура слугували єдиною гарантією «нерозчинення» в канадському суспільстві.

Аналіз етапів становлення української канадської літератури показує значення мови в процесі формування національного менталітету української етнічної групи.

Ключові слова: діаспора, еміграція, емігранти, українська канадська література, національна ідентичність, асиміляція, інтеграція, маргіналізація, рідна мова.

*Нації вмирають не від інфаркту.
Спочатку їм відбирає мову.*

Ліна Костенко

Історія української діаспори в Канаді налічує вже понад століття. Вона посіла чільне місце в канадському суспільстві (одна з найбільших діаспор країни), витворила власну культуру (яка містить і український, і канадський компонент) і специфічну літературу (що теж стоїть на стику двох культур). Історія переселення українців у Канаду і формування української громади досліджується досить активно (М. Мандрика, М. Марунчак, Б. Боцюрків, М. Косташ, Е. Томпсон, Я. Балан, П.Кравчук, В. Сучака та ін.). Літературознавчі студії, присвячені вивченню україномовної канадської діаспорної літератури, з'являються як на теренах Канади, так і України (М. Мандрика, О. Гай-Головко, М. Марунчак, Я. Славутич, Я. Балан, С. Мисак та ін.). Менше досліджена історія українців, які асимілювалися. Так само обділена увагою науковців англomовна література українських канадців, яка посідає окреме місце в загальнонаціональній літературі (М. Тарнавський, Я. Балан, Е. Падольський, Н. Тучинська, Л. Грекул, Л. Ледоховська, М. Кирчанів та ін.). Цікавим аспектом у цьому контексті є питання впливу мови на національну самоідентифікацію переміщених осіб. Проблема національної ідентичності вивчається у працях А. Мухерджи, Л. Грекул, Дж. Кулик Кіфер, В.Сучаки, М.Сороки, М. Кирчанова та ін. Англomовна література україно-канадців в Україні до цього часу залишається практично невідомою як для літературознавців, так і для широкого загалу.

Ця розвідка є спробою простежити взаємозв'язок мови та національного самовизначення українських іммігрантів на тлі непростой історії переселення до Канади.

Перші переселенці, гнані негараздами на власній батьківщині, за свідченнями істориків,

з'явилися на канадських землях у 1891 р. «У багатьох випадках еміграція викликана необхідністю, а не вибором», – писала Сюзанна Муді [цит. за: 11]. Економічні та культурні утиски з боку Австро-Угорської влади на Галичині і Буковині та переслідування за будь-які прояви національної свідомості з боку царського уряду на сході України примушували людей задля виживання шукати щастя в чужих краях. Утім навряд чи бажаними гостями були вони на заокеанській землі. Жодних привілеїв від місцевої влади, суворий клімат, вороже ставлення корінних канадців [4, с.10-12]. Єдиними позитивними факторами на користь переселення можна назвати свободу і наявність землі. І хоч процес освоєння земельних ділянок, які в основному були засаджені лісами або захарашені камінням, інколи коштував українським іммігрантам не лише здоров'я, а й життя, все ж залишалася надія на те, що найсильніші виживуть і створять сприятливі умови хоча б для наступного покоління, для своїх нащадків [4].

Українська громада формувалась на території Канади поступово: процес еміграції проходив у три етапи. Народні маси, які активно переселялись за океан у різні часи, були неоднорідні. Перша хвиля, яка розпочалася наприкінці XIX ст., в основному засвідчила міграцію найбільш вразливих прошарків українського населення [10, с.78-81]. У другу хвилю, що тривала з перших десятиліть XX ст. і фактично до початку II світової війни, потрапили вже більш освічені громадяни, які виїжджали в основному через політичні мотиви [10, с.82-83]. Ставлення до українських іммігрантів з боку канадської влади у цей період було дуже неприхильним, оскільки українці як піддані Австро-Угорщини часто розглядалися як таємні агенти імперії. І лише в третю хвилю (переважно повоєнні роки), ко-

ли до Канади починає виїжджати незгодна з політикою радянського уряду інтелігенція, ставлення до українців там поступово поліпшується [10, с. 85-86].

Через непрості умови виживання на канадських землях українська громада мусила триматись консолідовано, але водночас ізольовано від місцевого населення, від соціального та культурного життя нової батьківщини. Саме фактор відчуженості став основоположним у процесі формування історії української громади в Канаді. Таким чином, вона залишалась замкненою в собі [4].

Умови перебування української громади в Канаді можна назвати існуванням «держави в державі». Фактично українці будували там модель своєї країни в мініатюрі. Хати-читальні, школи, церква, будинки культури з українською мовою, традиціями, з Т. Шевченком – усе це створювалося повсюдно в місцях компактного проживання українців, відчутно полегшуючи посттравматичний синдром. «Услід за хліборобами їхали на Захід українські письменники та інші літератори, священники та громадські працівники. Спільними зусиллями будували вони церкви, народні доми, читальні, засновували часописи, друкували книжки», – свідчить Яр Славутич [8, с. 5].

Історія розвитку мови на непритаманній їй території переважно визначається історією її народу в нових обставинах проживання.

Свідома відмова перших іммігрантів вивчати англійську автоматично унеможливлювала їхнє входження до канадської спільноти. Для них «послуговування виключно українською мовою є певною маніфестацією своєї відмінності, чужорідності в канадському суспільстві», – вважає Н. Тучинська [12, с.129]. Схоже, така реакція на вороже ставлення до них нової батьківщини є свідченням підсвідомого прагнення зберегти свої національні риси, що було рівнозначно виживанню. «Дехто досягав психологічної та соціальної стабільності частково засвоюючи канадські традиції, але продовжуючи зберігати свій фольклор та вірування» [11]. Материнська мова слугувала індикатором їхнього збереження як нації, гарантом «нерозчинення» в інших етнічних групах. Адже, на думку деяких істориків, «етнічні співтовариства у першому та другому поколінні еміграції вкрай занепокоєні лише тим, як зберегтися як нація» [цит. за: 2, с. 13].

Отже, національне самоусвідомлення канадських українців першої генерації було чітко окреслене. І мова виступала одним із факторів, що формує/закріплює їхню національну ідентичність.

Однак серед емігрантів (переважно другої та третьої хвилі) були й такі, котрі розуміли, що їм доведеться «приймати правила гри» новонабутої батьківщини і задля досягнення успіху за словами Сюзанни Муді, «рухатись уперед, щоб зробити собі нове ім'я і знайти іншу країну, забути минуле і жити майбутнім», а це, відповідно, передбачало

обов'язкове вивчення англійської [11]. Вони активно вливалися в канадське соціокультурне середовище, почали брати участь у громадському житті країни. «Ціле поселення говорило своєю рідною мовою, російською чи польською чи якоюсь іще, але слід було усвідомлювати, що англійська мова – це сила. [...] У ті дні англійська давала владу, давала гроші» [11].

Не полишаючи усвідомлення свого українського походження, переселенці охоче приміряли на себе нову роль – канадських громадян. «Національне самоусвідомлення емігрантів, яке формується під впливом історичних та культурних дискурсів як країни походження, так і країни еміграції, часто-густо виявляється розділеним навіпіл поміж двох дискурсів та двох країн», – зазначає з цього приводу Н. Тучинська [12, с. 126].

Наступне покоління суттєво віддаляється від своєї часто оповитої містичним серпанком (через ностальгійні оповіді старшого покоління) батьківщини походження з багатьох причин. По-перше, інстинкт виживання формує інші пріоритети: народжені в Канаді, вони є її громадянами і носіями її традицій, звичаїв. По-друге, Україна для них – не більше, ніж опоетизована в розповідях їх батьків чи дідів країна предків, якої вони ніколи не бачили. Вона для них чужа. Отже, це покоління вже ідентифікує себе як канадців. Байдуже ставлення до української мови викликане очевидною відсутністю/примарністю перспективи її практичного застосування [4 с.21-22].

Варто зазначити, що для національних меншин мова часто виступає інструментом припинення. З одного боку, незнання англійської мови – це фактично тавро найнижчого класу. З іншого боку, повсякчасна зневага корінних канадців до іммігрантів через помітний мовний акцент і їхні так звані важковимовлювані прізвища. Тут можна навести слова відомої сучасної канадської письменниці українського походження Дженіс Кулик Кіфер, яка номінально належить до другого покоління української діаспори (вона народилась у Канаді): «Пам'ятаю, як почувалася приниженою, тому що деякі люди не могли вимовити прізвище Кулик, їм воно видавалось кумедним» [13]. Свою приналежність до етнічних меншин Дженіс, за її зізнанням, відчувала протягом усього дитинства.

Таким чином, у дітей переселенців спрацьовує зовсім інший механізм виживання: відмовляючись від батьківської мови, вони і позбавляються дискомфорту від зверхнього ставлення корінних канадців до них як до чужинців (адже добре володіють англійською), і водночас відкривають собі шлях до рівноправного проживання в країні, яка стала їхньою батьківщиною за народженням.

Третє покоління української діаспори в Канаді ще більш віддалене від країни походження: виховані в західних традиціях, добре володіючи англійською (яку вважають рідною мовою), вони переважно слабо обізнані з історією країни їхніх

предків і або зовсім не говорять українською, або вивчають її задля демонстрації поваги до дідів та батьків і відповідно погано володіють нею [4, с. 365].

Взагалі “мовне питання” для представників діаспори є доволі болючим. Адже мова без перебільшення відіграє націєтворчу роль, вона є обов’язковим атрибутом менталітету нації. Слушною є в цьому контексті думка М. Сороки, котрий вважає, що “мова це не лише система мовних знаків, але також і семантичні поля, які генерують специфічну систему понять і спосіб мислення” [9, с. 52]. Нація, що не має своєї мови, перестає бути нацією. Для переміщених осіб, які утворюють етнічну громаду, саме мова виконує роль одного з основних консолідуючих факторів. Як зауважує Н. Тучинська, громада втрачає свою згуртованість, коли втрачає мову [12, с.133]. Відповідно третє покоління україно-канадців, не вивчаючи батьківської мови, не відчувається приналежним до своєї нації і, повністю асимілювавшись у чужому соціокультурному середовищі, остаточно відщеплюється від української громади.

Коли Ліза Грекул, етнічна українка, але народжена і вихована в Канаді, прийшла до усвідомлення необхідності перегляду своєї етнічної приналежності, то в першу чергу засумнівалась, що вона готова до цього. «Коли я дійсно про це подумала, то замислилася, чи достатньо в мені «українськості», щоб писати про це. Я відвідувала уроки української мови у початковій школі і десять років танцювала українські танці. Вдома ми їли українські страви. Але я не розмовляла (і досі не розмовляю) українською. Мої батьки ніколи не брали сестру, брата й мене до Грецької православної церкви, в лоні якої їх самих виховували. Я задавала собі питання: чому вони наполегливіше не намагались зробити з нас українців?» [1].

Отже, не можна стверджувати, що представники діаспори не рефлексують з приводу своєї колишньої батьківщини. Відомо чимало випадків, коли вихідці з України пов’язують свої професійні інтереси з дослідженням історії, мови, культури, літератури країни походження (О. Субтельний, Я. Славутич, М. Мандрика, М. Марунчак, Б. Бощорків, М. Тарнавський, О. Гай-Головко, Ярс Баллан, М. Косташ, Дж. Кулик Кіфер, Л. Грекул та ін.). Подорожі в Україну, які здійснюються україно-канадською інтелігенцією, також допомагають їй віднайти духовну та етнічну сутність і переосмислити своє існування в канадському соціумі [12, с. 128].

Проте, напевно, найбільш складною та суперечливою цариною залишається українська мова. Усе, що робить діаспора в цьому напрямку, допомагає повернутись їй до власного народу, реінтегруватись в український культурний і національний простір, а володіння батьківською мовою – це той сакральний вузол, що найміцніше прив’язує її до власного коріння, проте «зав’язати» його вда-

ється не кожному. Дж. Кулик Кіфер в одному із своїх інтерв’ю зізнається, що її стосунки з українською мовою тривають ось уже понад двадцять років і їх не можна назвати простими [13]. За словами письменниці, її «шлях» до України був складним. Мова її народу так і не стала рідною для неї. Подорож до України, як вона згадує, наділила її “відчуттям пекучого сорому” за своє походження, якого довго не могла позбутись. А її твори “Зелена бібліотека”(1996) та “Мед і попіл”(1998) (і вона цього не заперечує) фактично є втіленням її прагнення “виписати” власну ідентичність [12, с. 127]. Н.Тучинська висловлює думку, що в романі «Зелена бібліотека» «...Дженіс Кулик Кіфер навмисно вводить ув англійський текст українські слова та фрази, які змушують англомовного читача почуватись на чужій території, і тим наголошує вагу мови для національного самоусвідомлення людини» [12, с. 130].

Ця ситуація знайома багатьом україно-канадцям другого та третього покоління, котрі вирішили опанувати українську. «Через мову я зазнавала жахливого приниження, – свідчить Кулик Кіфер, – мої вчителі [в українській школі] – переміщені особи, які володіли хіба основами англійської, – не навчили нас ні граматики, ні лексики [...]. Вони відмовлялися повірити, що я не розмовляю українською, що вона для мене не рідна, а чужа» [12, с.130].

Як згадує із свого дитинства (у книзі «Кровні лінії» (1993)) інша письменниця з українським корінням, автор дослідження історії україно-канадців, Мирна Косташ, українська мова призначалась для виняткових випадків та місць – церкви, концертів, промов, гімну. Діти з емігрантських сімей, які читають книжку українською мовою разом з мамою, живуть типовим канадським життям, мало чим відрізняються від англосаксів. Читання ж української книги – це лише своєрідний ритуал, символічне повернення до національних витоків [5, с. 194].

У Мирослави загалом позитивний досвід знайомства з мовою предків: у дитинстві вона захоплювалась українськими літерами, які бачила в газетах батька, на конвертах, що надходили з СРСР; її магічно притягували «завитки і закрутки кирилиці», «нагадуючи візерунки на килимі або вишитих подушках»; і лише набагато пізніше це дивовижне плетиво почало складатися в окремі слова, які несли певний зміст [5, с.195].

Її бабуся говорила з нею українською, коли Мирна була ще зовсім малою, разом з тим формувалось її світовідчуття. «Що ж відтрутило її [мову] від моїх вуст?» – задається питанням Косташ [5, с.195].

Спостерігаючи за підлітками, правнуками галичан-переселенців, авторка констатує, що вони випромінюють самовпевненість та етнічну приналежність, але їхній «етнічний багаж містить лише канадський зміст, а останні іммігранти в їхніх сім’ях давно померли» [5, с.195].

Для того, щоб піднятися на новий рівень свого «етнічного самопізнання», пройти своєрідну ініціацію, Мирні доводиться пережити, як вона сама називає, «вимушене повернення до дитячого лопотіння» (у доволі поважному віці письменниці вирішує заново опанувати українську), сидіти в одному класі із зарозумілими юнаками, розбираючи граматику. «Це принизливий досвід, але я напружуюсь і наполегливо продовжую навчання» [5, с.195]. «Боротьба» за мову тривала близько чотирьох років. Нарешті настав день (і для неї це сакральний момент), коли вона змогла хоча б ненадовго зануритись у тексти Т. Шевченка, досягнути сенс прочитаного без словника і насолодитись справжнім звучанням мови, коли остання перестала бути лише беззмістовним мурмотінням (за визначенням самої Мирни) [5, с. 196].

Студіюючи мову, М.Косташ подумки звертається до своєї бабусі, єдиної людини в їхній сім'ї, яка говорила виключно українською, дякує їй за розуміння, за те, що вона жодного разу не дорікнула онуці за її мовчазність. «Я розірвала ланцюг, – визнає Косташ, – взагалі не говорячи [українською], і от зараз я намагаюся це виправити і з'єднати ланки розірваного ланцюжка» [5, с.196].

Таким чином, це «мовне паломництво» – свого роду плата Косташ, яку вона сама собі призначила, за колишню байдужість до своїх коренів.

Як уже зазначалося, Мирна Косташ досліджувала історію поселення і подальшого проживання українців у Канаді. Вона автор книги публіцистичної прози «Всі бабині діти» (1977), що набула широкого розголосу і свого часу стала емігрантською настільною книгою, і в якій вона серед інших причин непростой адаптації українців до нових умов називає і «мовне питання». Письменниця стверджує, що канадський уряд жодним чином не сприяв безболісній інтеграції іммігрантів у канадське середовище, а навпаки, робив усе можливе для якнайшвидшої асиміляції новоприбульців. Процес розчинення (а не інтеграції!) українців у канадському соціумі супроводжувався нав'язливою англізацією, що, відповідно, призвело до поступової втрати материнської мови. Білінгвальні школи з часом вітіснялись англомовними, де вчителями переважно були англо-канадці, а отже, англійська фактично стала основним інструментом у процесі асиміляції української молоді. Відтак, кількість україно-канадців, які не володіли вільно мовою предків, стрімко збільшувалась (з 5% до 10% всього лише за 10 років – від 1941 до 1951 року) [4, с. 370].

Поетапне відчуження мови в середовищі канадських українців чітко простежується на прикладі розвитку україно-канадської літератури. Перші твори невисокої літературної якості були переважно фольклорного походження, представлені живою народною мовою (згадаємо, що в першу хвилю еміграції потрапили в основному незаможні селяни без будь-якої базової освіти). «Звичайно, в

першому поколінні «піонерів», – пише Е.Томпсон, – не було кому, або не було часу, щоб створювати літературу. Листи, щоденники, журнали та й газети допомагали зберегти старі традиції, навіть якщо нові вже починали з'являтися» [11].

Більш художньо вартісні оповідання та вірші емігрантів друкувалися на сторінках першого українського часопису «Канадський фермер» (виходив з 1903 р.) [6, с. 634].

Наступний етап означений більш досконалими художніми зразками, написаними здебільшого літературною українською мовою.

Перша збірка українських віршів на емігрантську тематику «Пісні про Канаду і Австрію» побачила світ 1908 року. Вона мала неабиякий попит в українській громаді [6, с. 634]. Тематика творчості цього періоду була зосереджена переважно на досвіді переселення в Канаду (часто негативному) і пов'язана з ностальгійними почуттями емігрантів, викликаними розлукою з батьківщиною. Яскравим прикладом може слугувати роман Іллі Киряка «Сини землі» (1939), що згодом був перекладений англійською.

Літератори, на думку М. Марунчака, відіграли консолідуючу роль для усіх новоприбулих на канадську землю. Так, він засвідчує в другому періоді становлення україно-канадської літератури появу талановитих митців, «які досягли вершин поезії і прози та спорудили своєрідний міст для поселенців, що допомагав акліматизуватися в новому оточенні» [7, с. 499].

Подальший розвиток літератури, продукуюваної українською діаспорою, свідчить про поступову інтеграцію останньої в канадське суспільство, оскільки англомовні твори (перший помічений критиками англомовний роман «Жовті черевики» (1954) Віри Лисенко) з часом починають превалювати над україномовними, а згодом англійська стає основною мовою написання. Те ж саме стосується й тематичного спектру. Якщо спочатку твори українських авторів рясніли в основному близькими їм реаліями покинутої батьківщини, пам'ять про які ще була досить свіжою, то з плином часу канадські реалії стають все ближчими, а українські поступово забуваються. Література, яку створюють представники другого і третього поколінь канадських українців, здебільшого орієнтована на канадську дійсність і повністю позбавлена українського компоненту [3, с.6-7].

Безперечно, перехід на англійську мову не забезпечував україно-канадській літературі автоматичного входження до канадського літературного мейнстріму. Вона все ж залишалась етнічною, а отже – маргінальною. Хоча «ті автори, що писали англійською (або твори яких були перекладені англійською), мали змогу завоювати більшу аудиторію і розраховувати на більш уважне сприйняття досвіду їхнього народу» [11].

Твори сучасних авторів українського походження, (які народились і вирости в Канаді), без-

сумнівно, розглядають у контексті канадської літератури. Так, наприклад, критики вважають, що секрет успіху Дж. Кулик Кіфер, яку називають однією з найуспішніших сучасних письменниць Канади, полягає саме в тому, що вона відмовилась від усього українського (в тому числі й від мови – уточнення моє – Т.Ш.) [3, с. 17].

Українська мова, яка спочатку використовувалась для творення українських нарративів, в подальшому все більше переорієнтовувалась на опис не притаманних їй реалій, оскільки переселенці поступово «вживались» у канадський побут, а отже, мова все більше потребувала нових засобів для зображення чужих їй елементів [3, с. 6]. Таке відчуження мови від території проживання основного масиву нації Дж. Півато назвав «детериторизацією» [цит. за: 12, с. 130].

Таким чином, із обов'язкових маркерів національної ідентичності української діаспори з часом (за одне-два покоління) мова перейшла в розряд чужорідних атрибутів колишньої батьківщини предків. І якщо Україна поступово набувала міфо-

логізованих обрисів, то українська мова частіше сприймалась у негативному контексті: з одного боку, через непростий досвід адаптації в канадське середовище, а з іншого – через недосконале володіння нею нащадками емігрантів [4 с. 22].

Напевно, кожна нація інстинктивно прагне самозбереження. І на іншій території воліє прищепити/зберегти свою культуру в чужому етнопсихологічному середовищі. Проте атмосфера, створена навколо українців на канадській землі, лише сприяла поглибленню інтеграційної кризи.

Мова як засіб зв'язку з покинутою батьківщиною значно полегшує болісні відчуття. Це як місток, що його будують емігранти, сподіваючись колись повернутись, або пуповина, яку вони бояться розірвати і тим самим назавжди утратити єдність із власним народом і батьківською землею. Утім прагнення вижити, пристосуватись до нових умов життя змусило україно-канадців опанувати англійську і, поступово формуючи іншу ментальність, відмежуватись від своєї духовної спадщини: історії, культури, мови.

Література

1. Grekul L.M. Re-placing Ethnicity: Literature in English by Canada's Ukrainians : Thesis for the Degree of Doctor of Philosophy / L.M. Grekul; The University of British Columbia. – Vancouver, 2003. – Retrieved from// <https://open.library.ubc.ca>.
2. Кирчанів М. В. Америка & Україна: література і ідентичність / Кирчанів М.В. – Вороніж, 2010. – 162 с. // [електронний ресурс]. Режим доступу : // <http://ejournals.pp.net.ua>.
3. Кирчанов М.В. Ukraine vs Украина: дискурсы Родины в интеллектуальной традиции украинской диаспоры / Кирчанов М.В. – Воронеж, 2008. – 40 с. – (Аналитические обзоры Центра изучения Центральной и Восточной Европы; вып. 10).
4. Kostash M. All of Baba's Children / M. Kostash. – Edmonton: NeWest Press, 1992. – 445 p.
5. Kostash M. Bloodlines: A Journey into Eastern Europe / M. Kostash. – Vancouver; Toronto: DOUGLAS & McINTYRE, 1993. – 256 p.
6. Мандрика М. І. Характеризмістукраїнськогописьменства / Баран О., Герус О.В., Розумний Я. – Вінніпег, Манітоба: УВАН, 1976. – 657 с. – (ЮвілейнийзбірникУкраїнськоївільноїакадеміїнауквКанаді).
7. Marunchak M. H. The Ukrainian Canadians / Marunchak M.H. – Winnipeg : Ottawa, 1982. – 970 p.
8. Славутич Я. Українська література в Канаді / Славутич Яр. – Едмонтон : Славутич, 1992. – 336 с.
9. Soroka M. Between Homeland and Hostland: Contemporary Ukrainian Diasporic Literature in North America / Borderlines: Studies in Literature and Film./ edited by Waclaw M. Osadnik and Andrzej Pitrus. Rabid, Krakow. – p.47-65.
10. Suchacka W. 'ZaHranetsiu' – 'BeyondtheBorder':Constructions of Identities in
11. akademischen Grades eines Doktors der Philosophie / W. Suchacka ;der Philosophischen Fakultät der Universität Greifswald. – Greifswald, 2010.
12. Thompson E. Prairie Mosaic: The Immigrant Novel in the Canadian West // Studies in Canadian Literature. – 1980. – V. 5.2.
13. Тучинська Н. Мова і національна свідомість: канадсько-український варіант // Культурологічний часопис «І». – 2004. – № 2. – С. 126–133.
14. Interview with Janice Kulyk Keefer. In: Janice Kulyk Keefer. Mrs. Mucharski and The Princess, Other Solitudes: Canadian Multicultural Fictions. Oxford University Press, 1990, pp. 278-290.

Татьяна Шадрин

УКРАИНСКАЯ ДИАСПОРА В КАНАДЕ: ЯЗЫК «ЧУЖОЙ СТРАНЫ»

Аннотация. В статье прослеживается история формирования украинской диаспоры в Канаде, исследуется роль родного языка как одного из основных факторов, определяющих национальную принадлежность.

Становление украинской общины в Канаде было долгим и непростым. Благоприятных для интеграции в канадское общество факторов было ничтожно мало. Правительство страны направляло усилия

на ассимиляцію емігрантів. Поєтому рідна мова та культура служили єдиною гарантією «нерас-творення» в канадському суспільстві.

Аналіз етапів становлення української канадської літератури показує значення мови в процесі формування національного менталітету української етнічної групи.

Ключевые слова: діаспора, еміграція, емігранти, українська канадська література, національна ідентичність, ассимиляція, інтеграція, маргіналізація, рідної мови.

Tetiana Shadrina

THE UKRAINIAN DIASPORA IN CANADA: LANGUAGE OF THE 'FOREIGN' COUNTRY

Summary. In article the history of formation of the Ukrainian diaspora in Canada is traced, the language role in the course of integration of Ukrainians into the Canadian sociocultural space is investigated. Language is an important factor of national self-identification of the people.

Formation of the Ukrainian diaspora in Canada was long and difficult. Positive factors was not enough for integration into the Canadian society. The government of the country directed efforts to assimilation of emigrants. Thus, the native language and culture served as the unique guarantees for emigrants not to “dissolve” in the Canadian society.

The analysis of stages of formation of Ukrainian and Canadian literature shows value of language in the course of formation of national mentality of the Ukrainian ethnic group.

Key words: diaspora, emigration, emigrants, Ukrainian and Canadian literature, national identity, assimilation, integration, marginalization, native language.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2016 р.

© *Шадрина Тетяна Володимирівна* – кандидат філологічних наук, доцент кафедри культурології та українознавства Запорізького державного медичного університету.